

Консерватизмът

Полк. о. р. доц. д-р инж. Георги Кокеров

България заема особено място в Югоизточна Европа с природните условия и качества на народа си: честолюбие, енергия, издръжливост, твърдост, пестеливост, желание и способности за усъвършенстване¹. Това са част от елементите, създаващи условия за поява, съществуване и развитие на консерватизма в душевността на българите. По-надолу ще се постарая да изложим същността на консерватизма и неговото място в днешното наше общество.

Консерватизмът е система на мислене, действия и обществено поведение, която утвърждава и развива вечното, устойчивото и непреходното в човешкото общество, в мисленето, поведението и действията на хората. Консерватизмът утвърждава правата на личността и създава условия за развитие и усъвършенстване на човека, на обществените институти².

Консерватизмът като начин на мислене и поведение не отхвърля новите идеи в обществото и мисленето, но е за разумни изменения, които създават и водят до хармония и съвършенство в обществото, политиката, отношенията между хората, културата и икономиката.

Консерваторите са високо нравствени хора, защото са отговорни и възпитани в духа на религията (за нас, българите – православието), традициите, на неизменните и непреходни принципи на хуманизма в обществото, родовото начало, семейството. Те са носители на традициите и на доброто; те са добри граждани на своето Отечество и всяка своя обществена задача изпълняват с желание, старание и всеотдайност.

Основните черти на консерватизма се свеждат до следното:

- утвърждаване на човека-гражданин с неговите мисли, воля, цели, стремежи и отговорности;

¹ Според А. А. Савински (1863-1937), руски пълномощен министър в София (1911-1915) тези качества на българите правят България твърде опасна за руската политика. Това, по наше мнение, е една от причините за враждебното отношение на Русия към националното обединение на българите.

² Армията е един от първите обществени институти и за нея е особено характерен консерватизмът, но това не ѝ пречи винаги да използва най-новите и прогресивни знания, техника и технологии.

- желание и действия на отделната личност и на обществото за развитие и усъвършенстване, построени върху традициите, родовото начало, религията и обичаите;
- живот и действия на хората за развитие, укрепване и утвърждаване на семейството и родовите традиции в обществото;
- въздържане от резки изменения и увличане в неясни и съмнителни идеи, проекти и решения;
- отслабване и премахване на влиянието на идеи, политически течения и действия, насочени срещу традициите, морала и установения обществен ред;
- уважение на обществените институции – църква, армия, училище и работа за тяхното развитие, укрепване и усъвършенстване;
- уважаване на държавата, държавните институции и реда, създаден от конституцията и законите;
- любов към Отечеството, посвещаване на идеалите и целите на личността на интересите на Отечеството, на неговите език, култура, исторически традиции, идеали, цели и стремежи;
- в държавата консерватизмът се проявява в равенството на всички граждани пред законите, самоуправление (изразяващо се чрез участието на народа в законодателната власт), гарантиране на сигурността на гражданите и неприкосновеност на частната собственост.

Икономическа основа на консерватизма е собствеността. Собствеността прави човека свободен и създава условия за проявяване, развитие и усъвършенстване на всички добри човешки качества: трудолюбие, инициатива, взаимопомощ, желание и способности за усъвършенстване, утвърждаване и развитие на традициите и пренасяне чрез тях в бъдещето на общочовешките морални и културни ценности, благородство и доброжелателство в отношенията между хората, любов към Отечеството и своите съотечественици, строго спазване на моралните норми и законите в държавата³. Свободният човек е отговорен за своите действия, уважава държавата и строго спазва законите и обществения ред. Икономическата свобода развива инициативата и дейността на хората-граждани в производството на материални блага, което ги прави по-богати, радостни и щастливи, Това води до икономическо богатство и просперитет на държавата. Така се развиват, усъвършенстват и пренасят в бъдещето идеите на хуманизма.

³ Основната причина за тоталната разруха в днешна България е липсата на собственост, която създава т. нар. средна класа.

Идеите на консерватизма могат да се развиват и проявяват само в общество на собственици. Когато членовете на обществото са лишени от собственост, те се лумпенизират, могат лесно да се манипулират и да се подлагат на идеологическа обработка, която ги заставя да приемат идеи, чужди на хуманизма и демокрацията. В тези условия изчезват нормите на човешкия морал и насилието става безгранично. Така тоталитарните идеологии насаждат терора и убийствата, които стават ежедневие, масова обществена практика.

Свободата мотивира човека-собственик, неговото поведение и отношението му към политическите идеи и течения. Той става отговорен и всички свои действия подчинява на интересите на държавата и своите интереси. Консервативното поведение предпазва гражданите от увлечения по крайни радикални идеи. Консерваторите обичат и уважават Отечеството си, съзнателно и всеотдайно работят за него и за благо на своите съотечественици.

Консерватизмът дава сили и увереност на човека-гражданин и му помага да се съхрани в тежки дни на сурови изпитания и голямо напрежение. Именно консерватизмът в нашето общество запазва българското народностно самосъзнание и създава условия за появяването и укрепването на нацията по време на националното Възраждане⁴.

Национално-освободителното движение започва с борба за признаване на българската нация в Османската империя. Известна е от историята дейността на княз Стефан Богориди – българин от Котел и висш сановник на империята и на д-р Стоян Чомаков от Пловдив. Благодарение на консерватизма с либерални средства тези двама българи организират дейността за създаване на самостоятелна българска православна църква⁵, която завършва успешно с фермана от 27.02.1870 г.

В своята идеология и дейност В. Левски залага на консерватизма на българския народ: православие, родово начало, традиции. Идеите му намират подкрепа благодарение на консервативното възпитание на неговите сподвижници и засиления стремеж за национално освобождение

⁴ Пруският крал Фридрих Велики (1712-1786) въвежда задължително безплатно четири класно образование в кралството си (1740), 22 години преди формалното начало на българското Възраждане. След 150 години Германия е сред най-силно развитите страни в Европа, а българските студенти са пример за подражание и гордост на европейските университети.

⁵ Като че ли това е единственият успех на либерализма в българското национално-освободително движение, с център в Цариград. По-късно Русия чрез своя посланик в Цариград граф Н. П. Игнатиев и помощника му К. А. Леонтиев налага радикалния път в национално-освободителните борби и центърът се премества в Букурещ. Този въпрос не е изследван в нашата история на Възраждането.

и независима държава след създаването на самостоятелна българска православна църква.

Основната клетка на обществото – семейството е рожа на консерватизма и е построена върху принципите на консерватизма. Отношенията в семейството се градят върху обществените и семейните традиции и общочовешкия морал. Моралните норми утвърждават и пренасят във времето чрез консерватизъм вечните и непреходни ценности на хуманизма и прогреса⁶.

В течение на десетилетия в нашето общество е наложено мнението, че консерватизмът е вредна, антинародна теория и практика, която спъва прогреса. Консерваторите са представяни за лоши хора, врагове на свободна и независима България.

Странно е отношението към консерватизма в днешна България. И днес се насажда в народа и обществото мнението, че консерватизмът е вредна и реакционна доктрина, спираща прогреса и движението към съвършенство. В действителност е точно обратното. В нашата история и в историята на други народи практиката показва, че прогресът и развитието на обществото в областта на икономиката, културата, демографията и др. са най-силни в условията на консерватизма.

Абсолютно несъстоятелни и необосновани са твърденията, че консерватизмът е ретроградна и вредна за хората доктрина. Това са измислици на крайните радикални теории, които се стремят да разрушат обществото⁷. В тази дейност най-много им пречи консерватизмът, който е заложил в обществото традициите и моралните норми, утвърждаващи човешината и благородството в обществените отношения.

Като всяка идея консерватизмът е построен върху определен идеал. Идеалът, към който се стреми консерватизмът е създаден в обществото в течение на много години и се пренася във времето чрез традициите. Той съдържа в себе си вечните непреходни ценности, които помагат на хората да стават по-добри и да устояват на разрушаващото действие на радикализма.

⁶ Основните принципи на възпитанието са заложени и се реализират в семейството, построено върху традициите. Такива са семействата на Чорбаджи Марко от "Под игото", на Йордан Герака от "Гераците", на Ст. Глаушев от романите на Д. Талев, Болконски и Ростови от "Война и мир" на Л.Н. Толстой, Форсайтови от "Сага за Форсайтови" на Дж. Голсуърси, и много др. Трябва да кажем, че всички български семейства до 1944 г. са от консервативен тип.

⁷ Последователно и системно разрушава обществото марксизмът като започва от основата – собствеността. Други радикални учения – анархизъм, фашизъм, национал-социализъм разрушават обществото чрез унищожаване на морала и налагане на нов морал при запазване на частната собственост.

Консерватизмът засилва корпоративното чувство⁸ и стремежа на хората към единение. Отначало това се проявява в семейството и след това в обществото. В хората, възпитани в духа на консерватизма са силни корпоративните чувства и стремежи; те имат високо чувство за отговорност към обществото и Отечеството. Така се създават условия за укрепване на национализма сред народа и засилване на родолюбивото чувство във всички граждани на страната. Възпитаните в консервативен дух членове на обществото са добри граждани и прекрасни войници в мирно време и на бойното поле. Това показват българите на Европа и света по време на войните за национално обединение.

Любовта е построена върху консерватизма и утвърждава идеите му, Тя концентрира мислите и чувствата на личността върху обекта на привличането и кара влюбените да живеят и мислят само за себе си и своето семейно щастие и съвместна работа в името на своята любов. Консервативното мислене в тези условия е най-доброто средство за реализация на човека в обществото чрез любовта и осъществяване на неговите мечти, планове и желания. Семейството е рожба и крепост на любовта. Чрез любовта изкристализират най-интимните човешки чувства и желания. Децата, родени в консервативно семейство получават консервативно възпитание и са носители на най-прекрасните и хуманни черти и способности.

Благодарение на консерватизма се постига духовното национално обединение около националните идеали. Животът и действията на хората се подчиняват на осъществяването на тези идеали. Исторически пример за това е обединението на Италия. По същия път тръгва и България, но, за съжаление, нейната историческа съдба е по-различна⁹.

Българският народ е преживял сериозни изпитания по време на войните за национално обединение. Особено сложно е след Първата световна война, когато страната претърпява политическа катастрофа след жестокия Ньойски договор. Консерватизмът на обществото създава условия за единение на народа около Царя и правителството и прегражда пътя на земеделците, дошли на власт след свободни демократични избори, да създадат съсловна диктатура. Наложената след това от Коминтерна гражданска война не засяга морално-политическото единство на нацията. Общочовешките ценности помагат на българите да запазят

⁸ Корпоративизмът уважава и подчертава индивидуалността на всеки член на корпоративната общност. Колективизмът унищожават индивидуалността на хората и налага волята на Партията-държава чрез т. нар. демократически централизъм.

⁹ По аналогия с Италия някои автори наричат България Пиемонт на Балканите.

душевността си, да устоят на внесеня отвън терор и да помагат с всички сили на правителството в успокояването на страната и възстановяване на общественото спокойствие.

Идеите на консерватизма създават условия и мотивират хората да се стремят към развитие и съвършенство. Това прави хората душевно богати и нравствено по-силни и по-устойчиви. В консервативна среда трудно проникват идеи и теории, вредни на човечеството, на хуманизма и прогреса. Консервативното възпитание защитава обществото от чужди на националните интереси идеи и теории като интернационализъм, космополитизъм, глобализъм.

Консерватизмът сближава и сдружава хората около обществено значими идеи, цели и стремежи и насочва техните мисли, сили, воля и енергия за работа в името на семейството и обществото. Желанието и работата за усъвършенстване на личността прерастват в стремеж за усъвършенстване на обществото¹⁰.

Семейството като гнездо на любовта, родовите традиции и интереси създава условия за укрепване на обществото и засилва значението на обществените (общонародните) интереси. Благодарение на силните родови традиции българското семейство се развива и укрепва духовно и икономически. Заедно с него се развива и усъвършенства българското общество¹¹, което показва българската история до 1944 г.

В днешна България особено важно е за всички българи, за държавата ни да се развива и укрепва консерватизмът. Само чрез консервативно мислене и действия можем да реализираме идеалите и стремежите на България и да постигнем хармония в обществото.

¹⁰ Благодарение на консервативното мислене и високо развитото чувство на обществен дълг в нашето общество широко разпространено е било спомоществователството.

¹¹ Това дава основание на Ив. Михайлов да нарича България "Швейцария на Балканите".